

Rashad Seyidov

<https://orcid.org/0000-0001-7757-1272>

Assistant Professor, Atatürk University Faculty of Theology, Basic Islamic Sciences, Turkey, ,
resadseyidov373@gmail.com

Atf Künyesi | Citation Info

Seyidov, R. (2023). Necîb Mahfûzda Üslup. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, Türkiye-Azerbaycan İlişkilerinin 100. Yılı Özel Sayısı*, 10 (6), 2357-2363.

Necîb Mahfûz'da Üslup

Öz

Necîb Mahfûz, okurları büyüleyen kendine özgü yazım tarzıyla tanınan önemli bir yazardır. Mahfûz'un üslubu, yazarın karmaşık temaları ve duyguları özlü ve etkili bir şekilde aktarmasına olanak tanıyan sadelik, tutumluluk ve kesinlik ile karakterize edilmektedir. Mahfûz'un üslubunun ayırt edici özelliklerinden biri, eserlerini daha geniş bir izleyici kitlesi için erişilebilir ve bağdaştırılabilir kılan günlük dili kullanmasıdır. Bu, özellikle onun en ünlü eseri olan "Kahire Üçlemesi"nde görülmektedir. Üstelik Mahfûz'un üslubu, eserlerinde daha derin anlam ve temaları aktarmak için sembolizm, metafor ve alegori kullanımını da içerir. Daha büyük fikirleri ve kavramları sembolize etmek için sıklıkla gündelik nesnelere ve durumları da kullanan ünlü yazarın üslubunun bir başka yönü de karmaşık insan ilişkilerini, özellikle de aralarındakileri keşfetmesidir. Buna göre çalışmamız Mahfûz'un literatür kaynaklarından yola çıkarak üslubunu ortaya koymak ve analizini yapmaktır.

Anahtar Kavramlar: Necîb Mahfûz, Edebiyat, Üslup

Style in Najib Mahfouz

Abstract

Najib Mahfouz is an important writer known for his unique writing style that captivates readers. Mahfouz's style is characterised by simplicity, frugality and precision, which allow the author to convey complex themes and emotions in a concise and effective manner. One of the distinguishing features of Mahfouz's style is his use of everyday language, which makes his works accessible and relatable to a wider audience. This is particularly evident in his most famous work, the "Cairo Trilogy". Moreover, Mahfouz's style also includes the use of symbolism, metaphor and allegory to convey deeper meanings

and themes in his works. Another aspect of the famous writer's style is his exploration of complex human relationships, especially those between them, often using everyday objects and situations to symbolise larger ideas and concepts. Accordingly, our study aims to reveal and analyse Mahfouz's style based on his literary sources.

Keywords: *Najīb Mahfouz, Literature, Style*

Giriş

Necîb Mahfûz, tarihi olayları, toplumsal meseleleri ve psikolojik gerçekçiliği harmanlayan kendine özgü üslubuyla tanınan tanınmış Mısırlı bir yazardır. Eserleri sıklıkla Mısır toplumunun karmaşıklıklarını araştırmakta olup; sınıf, cinsiyet, din ve siyasi meseleleri okurlarına sunmaktadır. Bu bakımdan Mahfûz'un edebi üslubu, toplumdaki iyile kötü arasındaki mücadeleyi tasvir etmek için metaforik hikaye anlatımını kullanması ile karakterize edilir (Gündoğan, 2022). Bu anlamda Mahfûz, modern Arap edebiyatına önemli katkıları da göz önünde bulundurulduğunda son yüz yılın önemli yazarlarından biri olarak kabul edilebilir. 1988'de kazandığı Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan yazar, eserlerinde Mısır toplumundaki sıradan insanların günlük mücadelelerini tasvir etmektedir. Okuyucularını karakterlerinin dünyasına sokmak için benzersiz tarzını ustalıklı kullanan yazar, ortaya koyduklarıyla bize onların hikayelerine samimi bir bakış sağlamaktadır. Yine Mahfûz'un yazı stili, Kahire'de büyürken yaşadığı deneyimlerden büyük ölçüde etkilenmiştir. Buna göre çalışmamız Mahfûz'un literatür kaynaklarından yola çıkarak üslubunu ortaya koymayı ve analizini hedeflerken, yazarın anlatım teknikleri ve edebi biçiminin analizini de ön görmektedir.

1.Edebiyat'da Üslup

Edebiyatta üslup, düşünce, duygu, hayal ve eylemlerin dilsel araç ve olanaklar kullanılarak özgün ve sanatsal bir şekilde ifade edilmesini ifade etmektedir (<https://www.turkedebiyati.org/ustup-nedir-ustup>). Yine yazarın düşünce ve duygularını okuyucuya sunuş şekli, farklı bir ses ve üslup yaratması, onu diğer yazarlardan farklı kılan başka bir özellik olarak görülmektedir (<https://www.milliyet.com.tr/egitim/ustup-nedir>). Üslup, dilin kullanımıyla sınırlı olmayıp, eserin genel etkisine katkıda bulunan çeşitli edebi unsurları da kapsamında bulundurmaktadır (<https://www.dilededebiyat.net/yazi/>). Bu bağlamda edebiyatta üslup unsurları, yazarların kendilerine özgü ses ve tonlarını yaratmak için kullandıkları çeşitli edebi teknikler ve araçlardır (Önal, 2010). Bu unsurlar ise sözdizimi ve cümle yapısı, diksiyon ve kelime seçimi, imgelem ve figüratif dil, ton ve ruh hali, bakış açısı ve anlatı sesi, karakterizasyon ve karakter gelişimi gibi öğelerden oluşmaktadır. Bu unsurlar, yazarın niyetlerini ve duygularını yansıtan uyumlu ve etkili bir stil yaratmak için ortak

etkileşimde bulunurlar (Önal, 2010). Bu unsurları anlamak ve analiz etmek, okuyucuların yazarın tarzını ve eser üzerindeki etkisini takdir etmesine yardımcı olmakta ve bir yazarın aynı zamanda biçimine dair tespitlerde bulunmaya da yardım etmektedir. Buna göre edebiyatta üslubun önemi, yazarın mesajını etkili bir şekilde aktarma ve okuyucuları duygusal ve entelektüel açıdan meşgul etme yeteneğinde yatmaktadır. Bir yazarın üslubu okuyucuda sevinç ve kahkahadan üzüntü ve tefekküre kadar farklı duygu ve tepkiler uyandırabilmektedir (<https://www.milliyet.com.tr/egitim/uslup-nedir-edebiyatta>). Ayrıca okuyucuların karakterlerle ve hikayeye bağlantı kurmasına yardımcı olarak çalışmayı daha ilişkilendirilebilir ve akılda kalıcı hale getirebilir. Ayrıca üslup, yazarın kültürel ve sanatsal geleneklerini de yansıtabilir ve eserin tarihsel ve sosyal bağlamı hakkında okurlarına fikir de verebilir (<https://www.hurriyet.com.tr/egitim/uslup-nedir>; Önal, 2010). Bu bağlamda edebiyatta üslup, yazma sanatını anlamak bakımından oldukça önemlidir. Yine edebiyatta üslup, yazarın eserine derinlik ve anlam katan önemli bir unsurdur. Bir yazarın eserinde farklı bir ses ve ton yaratmaya yardımcı olan sözdizimi, diksiyon, ton ve görüntü gibi çeşitli unsurları da kapsayan üslup, aynı zamanda bir yazar için kendine özgü özellik de demektir. Buna göre edebiyattaki üslubu anlamak ve takdir etmek, okuma deneyimimizi geliştirebilir ve yazarın eserindeki sanatı takdir etmemize de yardımcı olabilir. Yine bir yazarın üslubunu analiz ederken okuyucular, eserin benzersiz sesine ve tonuna katkıda bulunan çeşitli unsurlara dikkat etmelidir. Bu unsurlardan biri, cümle yapısını ve cümlelerin ve cümleciklerin yazıda belirli bir ritim ve akış oluşturacak şekilde düzenlenme şeklini ifade eden sözdizimidir. Örneğin bir yazar, aciliyet veya heyecan duygusu yaratmak için kısa, basit cümleler veya daha uzun, daha karmaşık cümleler kullanabilir. Diğer bir unsur ise yazarın kullandığı kelimelerin seçimini ifade eden diksiyondur. Kullanılan kelimeler belirli bir tonu veya ruh halini yansıtabilir ve aynı zamanda yazarın geçmişini veya kültürel etkilerini de yansıtabilir. Örneğin bir yazar, eserinde özgünlük ve gerçekçilik duygusu yaratmak için günlük konuşma dilini veya bölgesel lehçeleri kullanabilir. Bu yönüyle de ton, edebiyatta üslubun bir diğer önemli unsurudur.

2. Necîb Mahfûz'da Üslup

Necîb Mahfûz'un kendine has üslubu ve anlatımı onu edebiyatta öne çıkan bir isim haline getirmiştir. Canlı ve betimleyici bir dil kullanması sayesinde okurlarına hem sürükleyici hem de düşündürücü bir dünya yaratan yazar, karakter gelişimine verdiği önem ve okuyucuların karakterleriyle daha derin bir düzeyde bağlantı kurmasına olanak sağlayan yaklaşımlarıyla da ön plana çıkmaktadır. Mahfûz'un çalışmaları karmaşık toplumsal meseleleri derinlemesine inceleyerek okuyucuları kendi inanç ve değerleriyle yüzleşmeye zorlayan bir edebi yaklaşım taşımaktadır. Bu yönüyle bakıldığında Mahfûz'un edebiyata katkıları, dünya

çapındaki okuyuculara ilham vermeye ve onları etkilemeye devam etmesiyle kendini göstermektedir.

Necib Mahfuz, yazılarındaki canlı ve betimleyici dil kullanımıyla karakterize edilen kendine özgü üslubu ve anlatımıyla tanınmaktadır (Şanverdi, 2016). Bu yönüyle Mahfuz, okuyucuyu içine çeken ve onlara sanki hikayenin bir parçasıymış gibi hissettiren zengin ve sürükleyici dünyalar yaratma yeteneği taşımaktadır. Mahfuz'un ayrıntılara olan ilgisi, genellikle sayfadan fırlayacak kadar canlı olan karakterler, ortamlar ve olaylarla ilgili tasvirlerinde de açıkça görülmektedir. Betimleyici dilin bu şekilde kullanılması, yazılarına derinlik ve karmaşıklık katarak okumayı keyifli hale getirmektedir.

Mahfuz, tasvir edici bir dil kullanmasının yanı sıra karakter gelişimine de büyük önem vermektedir (Baş, 2015). Karakterleri, kendilerine özgü kişilikleri, motivasyonları ve geçmiş hikayeleri olan çok boyutlu ve karmaşıktır. Mahfuz'un karakter gelişimi konusunda detaylara verdiği önem, okuyucuların karakterlerle daha derin bir düzeyde bağlantı kurmasına olanak tanıyarak onların hikayeye ve hikayenin sonucuna daha fazla bağlanmalarını sağlamaktadır (Ekşi, 2016). Bu bakımdan Mahfuz, iyi gelişmiş karakterler yaratarak karmaşık temaları ve toplumsal sorunları hem ilgi çekici hem de düşündürücü bir şekilde keşfedebilmeyi ustalıklı başarmaktadır.

Mahfuz'un karmaşık temaları ve toplumsal meseleleri araştırması onun yazılarının bir başka ayırt edici özelliği olarak ön plana çıkmaktadır (Seyidov ve Yılmaz, 2022). Yazar yine sosyal eşitsizlik, siyasi yolsuzluk ve dini aşırılık gibi zor konuları hem incelikli hem de anlayışlı bir şekilde ele alma yeteneğine sahiptir. Mahfuz yazılarıyla bu konulara ışık tutarak okurları çevrelerindeki dünya hakkında eleştirel düşünmeye teşvik etmektedir. Bu temalara ve konulara ilişkin araştırmaları genellikle daha geniş bir tarihsel bağlam içinde sunan yazar okuyuculara toplumu şekillendiren güçler hakkında daha derin bir anlayış sağlamaktadır (Çelenlioğlu, 2017). Mahfuz, kendine özgü üslubu ve anlatımını karmaşık temalar ve toplumsal meseleleri incelemesiyle birleştirerek kendi kuşağının en etkili yazarlarından biri haline gelmiştir (Seyidov ve Yılmaz, 2022; Yonar Şişman, 2015). Buna göre Mahfuz'un edebi eserleri birçok dikkate değer özellik ile ayırt edilmektedir. Karakter gelişimine olan ilgisi, okuyucuların karakterlerle daha derin bir düzeyde bağlantı kurmasına olanak tanıyarak onların hikayeye ve onun sonucuna daha fazla bağlanmalarını sağlamaktadır. Dahası, karmaşık temaları ve sosyal konuları incelemesi, sosyal eşitsizlik, siyasi yolsuzluk ve dini aşırılık gibi önemli konulara incelikli ve anlayışlı bir şekilde ışık tutan yazar, okurlarını sürüklemektedir. Bu bağlamda bu konuları tarihsel bir çerçeveye oturtan Mahfuz, okuyuculara bu olayların ortaya çıktığı

bağlamlara dair daha geniş bir anlayış sağlamaktadır. Mahfûz'un yazılarının en etkileyici yönlerinden biri, zor temaları ve sosyal konuları hem erişilebilir hem de ilgi çekici bir şekilde ele alma becerisidir. Örneğin Mahfûz, ünlü romanı "Kahire Üçlemesi"nde, Kahire'deki üç kuşaktan oluşan bir ailenin yaşamını araştırıyor ve bu konuya ışık tutarak okurlarına sunmaktadır (Mahfûz, 2010). Mahfûz'un yazıları yalnızca karmaşık temaları ve toplumsal konuları incelemesiyle değil, aynı zamanda kendine özgü üslubu ve anlatımıyla da dikkate değerdir. Düzyazısı genellikle sadeliği ve netliğiyle karakterize edilirken, okuyucuların anlatıyı kolayca takip etmesine ve karakterlerle duygusal düzeyde bağlantı kurmalarına da olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda Mahfûz'un yazıları derinlik ve nüanslarla da dikkat çekicidir.

Mahfûz, yazılarında özellikle sembolizm ve mecaz kullanımıyla kendine özgü üslubu ve anlatımıyla tanınmaktadır (Gündoğan, 2022). Mahfûz, bu edebi araçları güç, kimlik ve ahlak gibi karmaşık temaları ve fikirleri keşfetmek için kullanarak okurlarına sunmaktadır. Sembolizm ve metafor kullanımı, fikirlerini aktarmada etkili olduğu gibi yazılarına da derinlik ve zenginlik katmaktadır. Yazar yine, hikayeye daha bütünsel bir bakış açısı kazandırmak için zamanda ileri geri atlayarak sıklıkla doğrusal olmayan bir anlatı yapısı kullanır. Bu teknik, olayların ve karakterlerin beklenmedik şekillerde nasıl birbiriyle bağlantılı olduğunu gösterebildiğinden, yaşamın nesnel bir tanımını vermede özellikle etkilidir.

Mahfûz'un üslubu ve anlatımı benzersiz olduğu kadar Arap edebiyatının modernleşmesinde de etkili olmuştur. Sembolizm, metafor ve benzersiz anlatım tekniklerini kullanması, bir nesil yazara yeni ifade biçimlerini denemeleri ve karmaşık temaları ve fikirleri keşfetmeleri için ilham verdiği söylenebilir (Çinkılıç, 2019). Ayrıca Mahfûz'un yazıları, karmaşık fikirleri açık ve öz bir şekilde aktarabilmesi nedeniyle erişilebilirliği nedeniyle de daima övgüyle karşılanmıştır (Gündoğan, 2022). Genel olarak Mahfûz'un üslubu ve anlatımı, güzelliği, derinliği ve Arap edebiyatı üzerindeki etkisi nedeniyle edebiyat çevrelerinde övgüyle bahs edilen eserler olma özelliği de taşımaktadır.

Bu bağlamda Mahfûz'un yazıları onu diğer yazarlardan ayıran kendine özgü bir üslup ve anlatıma sahiptir. Sembolizm ve metafor kullanımı, karmaşık tema ve fikirlerin araştırılması, benzersiz anlatım teknikleri ve yapısı onun edebi becerisine katkıda bulunmaktadır. Mahfûz'un eserleri okurları büyülemeye ve yazarlara ilham vermeye devam ederek onu modern edebiyatın önemli bir figürü haline de getirmektedir.

Sonuç

Mahfûz, kişisel deneyimlerini ve döneminin kültürel bağlamını yansıtan kendine özgü üslubuyla tanınan tanınmış önemli bir yazardır. Mahfûz'un kendine özgü anlatım yapısı ve üslubu, Arap edebiyatı'nın modernleşmesine büyük katkı sağlamıştır. Doğrusal olmayan bir

anlatı yapısı kullanması, öyküye daha bütünsel bir bakış açısı kazandırarak yaşamın daha nesnel bir tanımını oluşturmaya yardımcı olmaktadır. Zamanda ileri geri sıçrayarak olayların ve karakterlerin beklenmedik şekillerde nasıl birbiriyle bağlantılı olduğunu göstermesi hikayelerine karmaşıklık ve derinlik katmaktadır. Yazarın yine sembolizm ve metafor kullanımını yazılarına anlam katmanları ekleyerek okuyucuların eserlerini çeşitli şekillerde yorumlamalarına olanak tanımakta ve okurlarına zengin temalar sunmaktadır. Yazarın bu ustalığı yazarlara büyük ilhamlar vermiştir.

Yazıları sadeliğiyle öne çıkan; ama anlam ve derinlik bakımından da zengin olan Mahfûz'un yazı üslubu da onun edebiyat dünyasında büyük saygınlık kazanmasının sebeplerinden biridir. Bu bakımdan Mahfûz'un yazı stili dikkat çekici olup, eserlerinin dünyanın farklı yerlerinden okuyuculara ulaşmasını sağlayan dil ve kültürel referansları birleştirme yöntemine sahiptir. Yazıları, okuyucularının zihninde canlı resimler çizme yeteneğiyle karakterize edilebilmektedir. Karakterlerinin duygularını ve deneyimlerini uyandıran basit kelimeler ve ifadeler kullanan Mahfûz'un yazıları, sadece kullandığı dil ve kelimelerden ibaret olmayıp; aynı zamanda işlediği temalarla da tanınırlığa sahip olmuştur.

Mahfûz için yazmak sadece okuyucuyu eğlendirmek olmayıp; onları eğitmek ve toplumsal sorunlar hakkında farkındalıklarını arttırmak da onun anlatı hedeflerini oluşturmaktadır. Bu bağlamda XX. yüzyılın en etkili yazarlarından biri olan Mahfûz'un dünya edebiyatına katkıları geniş çapta kabul görmüştür. Eserleri birçok dile çevrilen ve edebi başarılarından dolayı pek çok uluslararası ödüle layık görülen Mahfûz'un yazı stili sadeliği ve duygu gücüyle karakterize edilebilmektedir.

Kaynaklar

- Baş, E. (2015). *Necip Mahfûz'un Siyasi Konulara Bakışı* [Lisans tez, Selçuk Üniversitesi].
- Çelenlioğlu, A. (2017). Necip Mahfûz'un Üçlemesinde Eleştirel Gerçeklik. *Şarkiyat*, 9 (1), 121.
- Çinkılıç, R. (2019). Arap Baharı ile Modern Arap Romanı Arasındaki Etkileşim Üzerine Bir Değerlendirme: Mısır Örneği. *Filoloji Alanında Araştırma ve Değerlendirmeler*, Gece Kitaplığı, 55-78.
- Ekşi, F. (2016). Necip Mahfûz'un Zukâku'l-Midak Adlı Romanında Sosyal Hayat İmgeleri. *Imuco*, 7-58.
- Gündoğan, U. F. U. K. (2022). Defying Confinement: William Faulkner and Eudora Welty's Grotesque Images of the Monstrous Female. *JTS*, (58).

Mahfûz, N. (2010). *Kahire Üçlemesi Saray Gezisi* Birinci Kitap, (2. B).(Çev. I. Alatli). Hit Kitap.

Önal, M. (2010). Edebî Dil Ve Üslup / Literary Language and Style. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 14 (36), 23-47.

Seyidov, R., & Yılmaz, İ. (2022). Necib Mahfûz'un Roman Türünün Gelişimindeki Rolü. *Akademik Tarih Ve Düşünce Dergisi*, 9 (2), 327-341.

Şanverdi, H. İ. (2016). Necib el-Kılânî'nin "Kâtilu Hamza" Adlı Romanı Üzerine Bir Tahlil Denemesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (Special Issue1),43-55.

Yonar Şişman, G. (2015). 2000 Sonrası Türk Edebiyatında Konusunu Siyerden Alan Romanlar [Yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. Yök Tez

<https://www.turkedebiyati.org/uslup-nedir-uslup>

<https://www.milliyet.com.tr/egitim/uslup-nedir>